

IN MEMORIAM CSILLAG ISTVÁN (1967–2020)

Életének 54. évében elhunyt Csillag István irodalomtörténész, szerkesztő. Csillag István a neves Zrínyi-kutató Kovács Sándor Iván tanítványaként az ELTE bölcsészkarán szerzett diplomát. Maga is számtalan tanulmányban foglalkozott a költő-hadvezér Zrínyi Miklós életével, munkásságával, 2016-ban „Égő szövétnek” – *Filológiai Zrínyi-kalászat* címmel jelent meg nagyívű tanulmánykötete a Ráció Kiadónál. Tulajdonképpen ez az egyetlen saját könyve, de sok más könyv is az „övé”, hiszen nélküle nem jelent volna meg vagy nem úgy véglegesült volna. Ugyanis Csillag István életét olyan szellemi műhelyek munkájába fektette, amelyeket nagyra tartott, a mai folyóirat-szerkesztés és szöveggondozás legszakavatottabbja, legműveltebbje volt. Páratlan precizitás és elképesztő munkabírás jellemezte (nappal aludt, délután-éjjel dolgozott roppant kitartással), mindez pedig a mai korban már-már felfoghatatlan műveltséggel párosult. Oldalak ezreit vagy tízezeit pörgette maga előtt, sok egymástól különböző témájú-módszertanú-nyelvezetű szöveget szerkesztett párhuzamosan. Nem túlzás azt állítani – mindenről tudott, ami magyar nyelven megjelent.

A Pro Minoritate folyóirat tördelője, olvasószerkesztője és feltétlen barátja volt. Egy évtizeden keresztül dolgoztunk együtt. Az biztos, hogy folyóiratunk nem ilyen lenne ma nélküle, de nagy kockázatvállalás nélkül azt is állíthatjuk, hogy nem lenne...

Fontos szerepe volt a Pro Minoritate könyvek sorozatának munkálataiban. Akikkel együtt dolgozott, tanúsíthatják: volt rá eset, hogy egyszerű tördelői vagy felelős szerkesztői feladatköréből kilépve a szöveggondozás és a sajtó alá rendezés, jegyzetelés munkáit is vállalnia kellett – s nem volt ez másként a folyóirat esetében sem. A kezébe került más-más tárgyú könyvkéziratok, tanulmányok, recenziók, néha interjúk tárgyának elsőrangú szakembere volt vagy lett, sok olyan kérdést ő oldott meg végül, amit maga a szerző, szerkesztő nem tudott, vagy amelyben az bizonytalan volt, illetve a szerzők akkor nyugodhattak meg, ha az ő kezébe került a kézirat, tudták, hogy ezekben a sok fejtörést okozó szerkesztői-szöveggondozói kérdésekben lesz végső szó, és azt Pista mondja ki.

Előkerestem a legelső levelét, amit azután írt, hogy telefonon megkerestem: vállalja el a Pro Minoritate tördelését. Mindenről tudott, ami a lapban

addig megjelent. 2009 augusztusában már konkrét tervekkel, azonnal több javaslattal állt elő. Nagy nehezen rávettem, hogy jöjjön el a Stefániáig, ígyunk egy kávé és beszéljük meg a lap új kinézetét. Percek alatt eljutottunk addig, hogy nemcsak a formáról, hanem a tartalomról kezdtünk el beszélni, több órán át. S utána évekig így zajlott ez: vitás kérdéseket több körben, néha személyes egyeztetések, többnyire sűrű levélváltások után lehetett rendezni, a maga javaslata-verziója mellett kitartóan hozott föl érveket; kegyetlenül következetes tudott lenni, ha kellett, és megértő a szerzővel, szerkesztővel, ha az bizonyos rögzült szokásoktól idegenkedett, el akart térni tőlük.

Hosszú időn keresztül évente négyszer ki tudtam „csalni” a Stefániáig – egy kávé és egy Cola, szigorúan dél körül (már felkelt, de még nem kezdett el dolgozni). Akik ismerték, tudják, ez nem lehetett könnyű, hiszen Pista nehezen mozdult ki, inkább e-mail-en, ritkán telefonon tartotta a kapcsolatot. Aztán néhányszor én mentem Újpalotára, vittem a korrektúrázott számot. Az utóbbi években már Bukarestből szerkesztettem a lapot, így nem nagyon találkoztunk, de sokáig alig volt nap, hogy ne váltsunk e-mailt. Az elmúlt időben gyakran elmaradt a levélváltás, de tavalý még ő tartotta bennem a lelket, hogy csinálni kell a lapot, ne adjam fel. Most én mondom: Pista, a presszót és Colát megrendelem, de elviszem Újpalotára is, sőt bárhova, csináljuk tovább...

Kósa András